

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av flexibilitet och
individanpassning inom kommunal vuxenutbildning
på gymnasial nivå i Alingsås kommun och hos
Hermods

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av flexibilitet och individanpassning inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Syftet med den tematiska kvalitetsgranskningen av kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå är att granska om elever som studerar teoretiska kurser erbjuds en flexibel och individanpassad utbildning och undervisning.

De övergripande frågeställningarna är:

1. *I vilken utsträckning skapar huvudmannen och rektor förutsättningar för att eleverna inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå får en flexibel och individanpassad utbildning?*
2. *I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för lärare i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå att planera och genomföra en undervisning som är anpassad efter elevernas förutsättningar och behov?*

Inom frågeställning 1 granskas främst om huvudmannen och rektorn skapar förutsättningar för en flexibel och individanpassad utbildning genom att den organiseras och anpassas efter elevernas behov avseende utbud av teoretiska kurser, studieform, plats, när och i vilken takt studier kan bedrivas. Vidare granskas om huvudmannen säkerställer tillgång till studie- och yrkesvägledning samt hur rektorn och huvudmannen följer upp studieavbrott. Inom frågeställning 2 granskas främst om rektorn skapar förutsättningar för lärarna att anpassa undervisningen utifrån exempelvis kontinuerlig antagning, elevers individuella studieplaner och elevers eventuella behov av stöd för att nå målen. I bilaga 1 redovisas i korthet för rättslig reglering som ligger till grund för granskningen.

Granskningen genomförs i 30 kommuner. I urvalet ingår såväl kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som bedrivs i egen regi som kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som bedrivs genom entreprenadavtal med en enskild utbildningsanordnare i enlighet med bestämmelserna i 23 kap. skollagen (2010:800). I varje kommun granskas antingen verksamhet i egen regi eller verksamhet som bedrivs genom entreprenadavtal med en enskild utbildningsanordnare. Dessutom granskas huvudmannens ansvarstagande för att tillhandahålla en flexibel och individanpassad utbildning.

Alingsås kommun, som huvudman för kommunal vuxenutbildning, och Hermods ingår i denna granskning. Under perioden 17 – 27 september 2018 genomfördes intervjuer med intervjuer med elever, studie- och yrkesvägledare, lärare, ansvarig för verksamheten hos enskild utbildningsanordnare, rektor och representant för huvudman har genomförts. Besöket genomfördes av inspektörerna Matilda Yvede och Mirzet Tursunovic.

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå med Alingsås kommun som huvudman bedrivs för elever som studerar teoretiska kurser i såväl egen regi som hos Hermods. Den verksamheten Skolinspektionen granskat bedrivs av Hermods. Kommunen har inte överlämnat rektors myndighetsutövning till Hermods. Enligt

redovisade uppgifter från huvudmannen finns det i kommunen i maj 2018 totalt 310 kursdeltagare som studerar teoretiska kurser på gymnasial nivå, varav 181 kursdeltagare i den granskade verksamheten.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Vidare redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen identifierat inom ramen för granskningen. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de övergripande resultaten i en kvalitetsgranskningsrapport.

Skolinspektionens bedömning

Alingsås kommun och ansvarig rektor skapar i vissa avseenden förutsättningar för att elever som studerar teoretiska kurser inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå får en flexibel och individanpassad utbildning. Utbildningen organiseras och anpassas i flera delar efter elevers behov och förutsättningar. Genom den enskilda utbildningsanordnaren Hermods erbjuds ett brett utbud av teoretiska kurser på gymnasial nivå som distansundervisning. I egen regi erbjuds däremot i dagsläget enbart ett fåtal ämnen som skolförlagd undervisning. Huvudmannen uppger att under hösten 2018 kommer fler ämnen på gymnasial nivå att erbjudas, för att bättre möta elevernas behov och förutsättningar. Vidare uppger huvudmannen att verksamheten i egen regi är under utveckling för att möta elevernas behov av olika skolformer och Alingsås kommun kommer 2020 kunna erbjuda alla verksamhetens ämnen både som distans- och skolförlagd undervisning.

Elever kan antas och påbörja studier kontinuerligt under året, fem tillfällen för distansstudier via Hermods, fyra tillfällen för semidistans¹ i egen regi och två tillfällen för skolförlagd undervisning i egen regi. Det är möjligt att studera i olika studietakt och takten kan anpassas under studiernas gång. Studier i teoretiska kurser via Hermods kan kombineras med andra studier, liksom med arbets- och familjeliv eftersom eleven själv styr över när hen genomför sina studier.

Studie- och yrkesvägledning erbjuds i samband med att de vuxna ansöker till kurser och finns tillgänglig vid behov under tiden eleverna studerar. För varje elev upprättas en individuell studieplan som innehåller genomförda och planerade studier inom vuxenutbildningen, tidigare studie- och yrkesbakgrund samt mål med studierna. Elever som ska påbörja distansstudier via Hermods erbjuds en introduktion på plats i Alingsås, där eleverna får information om exempelvis studierna, handledningstillfällena och studie- och yrkesvägledning.

Granskningen visar vidare att rektorn i några delar ger förutsättningar för lärare att planera och genomföra undervisning utifrån elevernas förutsättningar och behov. Elever som studerar via Hermods erbjuds handledning på plats i Alingsås av lärare i egen regi, i de ämnen som har undervisande lärare. Elever som av olika anledningar

¹ Distans i egen regi med möjlighet att träffa kursens lärare på plats för handledning två gånger per vecka.

har svårigheter med sina studier ges även förutsättningar att nå målen för utbildningen genom att det finns en specialpedagog tillgänglig.

Det framkommer att huvudman och rektor i några avseenden skapar förutsättningar för flexibilitet och individanpassning i teoretiska kurser inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och granskningen visar att det finns delar i verksamheten som i första hand behöver utvecklas.

Identifierade utvecklingsområden

Studieavbrott

- Huvudmannen och rektorn behöver följa upp och analysera orsaker till studieavbrott i gymnasiala teoretiska kurser med avsikt att vidta åtgärder för att skapa en flexibel och individanpassad utbildning.

Skolinspektionen konstaterar att varken rektor eller huvudman följer upp eller analyserar orsaker till studieavbrott. På så sätt saknas ett viktigt underlag för att ta reda på om det finns något i huvudmannens organisation eller i undervisningen som lett till att eleverna avbrutit studierna. Ett sådant underlag kan användas för att identifiera om studieavbrotten beror på om utbildningen och undervisningen är tillräckligt flexibel och individanpassad och för att kunna vidta de åtgärder som behövs.

Kompetensutveckling

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att lärarna vid Hermods vid behov får kompetensutveckling inriktad mot vuxnas lärande och hur undervisningen kan individanpassas.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa och följa upp att lärarna hos Hermods vid behov erbjuds kompetensutveckling riktad mot vuxnas lärande och hur undervisningen kan individanpassas. Ytterst är det huvudmannens ansvar att se till att lärarna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Granskningen visar att huvudmannen inte följer upp om lärarna får kompetensutveckling inriktad mot vuxnas lärande. Vikten av kompetensutveckling ska också ses mot bakgrund av att distansundervisning ställer höga krav på lärarnas förmåga att individanpassa undervisningen.

Individanpassad undervisning

- Huvudman och rektor behöver ge förutsättningar för lärare på Hermods att planera och genomföra en undervisning som är anpassad efter elevernas förutsättningar och behov. I det ingår att se till att undervisningen inte i alltför hög grad bygger på självstudier.

Skolinspektionen bedömer att huvudman och rektor behöver ge förutsättningar för lärare på Hermods att planera och genomföra en undervisning där arbetssätt, arbetsformer och innehåll är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.

Granskningen visar att undervisningen hos Hermods sällan anpassas efter de enskilda elevernas förutsättningar och behov. Kurserna på Hermods är standardiserade och planeras centralt med tillhörande studieguide med tillhörande uppgifter. Kurserna görs tillgängliga genom en digital lärplattform. Undervisningen har karaktären av självstudier där eleverna endast har kontakt med undervisande lärare i samband med bedömning och examination samt viss mailkontakt om eleven har frågor. Eleverna saknar möjligheter att tillsammans med andra elever diskutera och reflektera kring undervisningens innehåll i respektive kurs. Gemensamt lärande med andra elever är ett viktigt inslag för att möjliggöra resonemang, problemlösning och förmåga att se helhet.

Individuella studieplaner

- Rektorn behöver säkerställa att lärare på Hermods tar del av elevernas individuella studieplaner och att dessa används när lärarna planerar och genomför undervisningen. Detta så att undervisningen anpassas efter elevernas olika förutsättningar och behov.

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver se till att lärare på Hermods tar del av elevernas individuella studieplaner och att de används som stöd när lärarna planerar och genomför undervisningen. Detta så att undervisningen anpassas efter elevernas olika förutsättningar och behov.

Av granskningen framgår att det upprättas en individuell studieplan för varje elev och att eleverna känner till innehållet i sina individuella studieplaner. Dock tar inte lärarna vid Hermods del av elevernas individuella studieplaner. Undervisningen anpassas därmed inte alltid utifrån vilka mål eller vilken studie- och yrkesbakgrund som enskilda elever har. Med tanke på att det inom kommunal vuxenutbildning finns en mångfald av behov, förutsättningar och mål bland eleverna är det viktigt att lärarna känner till och utgår ifrån elevernas individuella studieplaner när de planerar och genomför undervisningen. Lärarna kan då i samverkan med eleven beakta elevens studiegång ur olika perspektiv. Därmed kan den individuella studieplanen bidra till en undervisning som utgår från elevens mål med utbildningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **19 april 2018** *2019 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017:10217) i de handlingar som sänds in. Som stöd för redovisningen kan bifogade mall (bilaga 2) användas.

I ärendets slutliga handläggning har jurist Magnus Jonasson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Roland Fallström

Enhetschef
Signerat av: Roland Fallström

X Matilda Yvede

Utredare
Signerat av: Matilda Yvede

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/komvux>

Bilaga 1 Författningsstöd

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Skollagen (2010:800):

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Skollagen (2010:800):

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Rektorn ska benämnas på detta sätt.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges (2 kap. 10 § skollagen).

Läroplan för vuxenutbildningen, reviderad 2017

Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektorn ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser,
- lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- utbildningen utformas så att elever som är i behov av stöd får det (2.4 Rektorns ansvar).

Övergripande mål

Skollagen (2010:800):

Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar (20 kap. 2 § skollagen).

Förarbeten:

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 474 - 475

Utgångspunkten för den kommunala vuxenutbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. Detta innebär att dessa kriterier ska vara vägledande för hur utbildningen genomförs.

Detta kan gälla utbildningens förläggning i tid och rum, val av metoder och hjälpmedel, men även innehåll. Det är också viktigt att den kommunala vuxenutbildningen erbjuds i flexibla former och på tider som passar de studerandes behov. Vid prioriteringar av de resurser som avsätts för utbildningsformen kommunal vuxenutbildning bör det även i fortsättningen vara så att när resurserna till vuxenutbildning är begränsade ska den som erhållit minst utbildning prioriteras.

Läroplan för vuxenutbildningen, reviderad 2017

Vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån hans eller hennes behov och förutsättningar (1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag).

Likvärdig utbildning

Skollagen (2010:800):

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Läroplan för vuxenutbildningen, reviderad 2017

I skollagen föreskrivs att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att verksamhetens resurser ska fördelas lika mellan eleverna. Hänsyn ska tas till de enskilda elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.

Därför bör till exempel undervisning, vägledning eller validering utformas olika för olika elever. Skolväsendet har ett särskilt ansvar för elever med funktionsnedsättning.

Vuxenutbildningen ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som kan uppfattas som kvinnligt och manligt.

Vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära (*1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning*).

Utbildningen ska bedrivas kontinuerligt

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Utbildningen ska bedrivas kontinuerligt under hela året (*2 kap. 25 § förordning om vuxenutbildning*).

Förarbeten:

SOU 2013:20 Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet (GRUV-utredningen), s 60

I betänkandet anges att det med hänvisning till kravet på kontinuerlig utbildning bör finnas möjlighet för elever som önskar det att ta del av utbildning under hela året utan avbrott för t.ex. sommarlov.

Prop. 2000/01:72 Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen s 25

De resurser som stat och kommun kan avsätta för att stödja vuxnas lärande måste användas effektivt. Utgångspunkten måste vara att individen, inom ramen för givna resurser, skall kunna få ett stöd vid den tidpunkt, i det sammanhang och med den inriktning han eller hon behöver. Möjligheten till lärande och stödet till detta måste i ökad grad finnas när och där medborgaren behöver och söker ny kunskap. Han eller hon måste i möjligaste mån själv kunna bestämma innehåll, tid och form. Att i ett givet utbud enbart kunna välja mellan terminsbundna kurser försvårar ofta för enskilda personer att tillgodose sitt aktuella behov av kunskap.

Kurser

Skollagen (2010:800):

Varje kommun ska erbjuda utbildning på gymnasial nivå. Hemkommunen ansvarar för att de som enligt 19, 19 a eller 19 b har rätt att delta i en utbildning och önskar delta i den, också får det. Kommunerna ska sträva efter att därutöver erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov (*20 kap. 16 § skollagen*).

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Huvudmannen beslutar om vilka nationella kurser som ska ges (2 kap. 9 § förordning om vuxenutbildning).

Rektorn beslutar om

1. vilka orienteringskurser som ska ges och hur många verksamhetspoäng varje sådan kurs ska omfatta,
2. vilka individuella kurser som ska ges och hur många verksamhetspoäng varje sådan kurs ska omfatta, och
3. huruvida nationella kurser ska delas upp i delkurser enligt 4 § och hur många verksamhetspoäng varje delkurs ska omfatta (2 kap. 10 § förordning om vuxenutbildning).

Nationella kurser inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och särskild utbildning för vuxna får delas upp i delkurser. Inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå får nationella kurser delas upp i delkurser om nationella delkurser saknas (2 kap. 4 § förordning om vuxenutbildning).

Individuella studieplaner

Skollagen (2010:800):

Hemkommunen ansvarar för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen (20 kap. 8 § skollagen).

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Hemkommunen ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I 20 kap. 8 § och 21 kap. 8 § skollagen (2010:800) anges att den individuella studieplanen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna. Omfattningen av studierna ska anges i verksamhetspoäng när det gäller kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och gymnasial nivå och särskild utbildning för vuxna. Om utbildningsmålet för en elev i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå är en gymnasieexamen, ska det i planen anges vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar. Vidare ska i förekommande fall målen för individuella kurser framgå av planen.

Den individuella studieplanen ska utarbetas i samverkan med eleven. Eleven ska i samband med utarbetandet erbjudas studie- och yrkesvägledning. I vägledningen ska det ingå information om möjligheter till fortsatta studier, arbetslivets kompetens- och rekryteringsbehov samt studieekonomiska förutsättningar. Planen ska upprättas i nära anslutning till antagningen och ska vid behov revideras.

Rektorn ansvarar för att planen revideras och att hemkommunen informeras om revideringen (2 kap. 16 § förordning om vuxenutbildning).

Skolverkets stödmaterial: Individuell studieplan inom vuxenutbildningen, stöd för tillämpning inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare (rev 2013-06-04):

Det är vuxenutbildningens ansvar att varje elev får stöd och undervisning utifrån sina individuella utbildningsmål, behov och förutsättningar. Utgångspunkten för utbildningen är den individuella studieplanen. En vuxen bär ofta på kunskaper och kompetenser som kan tas tillvara i samband med studier inom vuxenutbildningen. Utbildningsbehoven varierar beroende på t.ex. skolbakgrund och tid som har passerat sedan tidigare skolgång. Vid upprättandet av den individuella studieplanen är det viktigt att i samverkan med eleven beakta elevens studiegång ur olika perspektiv för att analysera den vuxnes behov av stöd när det gäller att välja kurser, studieform, eventuell kombination av studier inom vuxenutbildningens olika studieformer eller för att kombinera studier med arbete. En väl genomtänkt studieplan ger eleven själv en tydlig bild av planerade studier men också de berörda utbildningsverksamheterna, även om utbildningen genomförs av flera olika anordnare. Därmed bidrar planen till en effektiv utbildning som utgår från elevens mål med studierna. Utarbetandet av individuella studieplaner kan även utgöra underlag för huvudmannen i arbetet med att planera, följa upp och utveckla verksamheten (s.4).

Planeringen av studierna sker oftast mellan eleven och vägledaren men det kan vara lika viktigt att eleven får möjlighet att tala med lärare som kommer att vara ansvariga för de olika utbildningsinslagen. För att arbetsbelastningen under studietiden ska bli rimlig för eleven kan det även finnas behov av samplanering av elevens studieupplägg och studietakt om flera lärare och också olika utbildningsanordnare är involverade (s.8).

Den individuella studieplanen är ett planeringsunderlag för eleven och skolans personal och är inte tänkt att innehålla information om elevens personliga eller ekonomiska förhållanden. Eleven, i förekommande fall elevens vårdnadshavare, och all pedagogisk personal behöver ha tillgång till studieplanen (s.11).

Överblick och sammanhang i studierna

Läroplan för vuxenutbildningen, reviderad 2017

Vuxenutbildningen ska ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang (*Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Kunskaper och kompetenser*).

Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektorn ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier (2.4 *Rektorns ansvar*).

Studie- och yrkesvägledning

Skollagen (2010:800):

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning (2 kap. 29 § skollagen).

Förarbeten:

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 278 - 279

En förutsättning för att eleverna ska kunna utnyttja den stora frihet och de möjligheter till egna val som erbjuds är att de får en adekvat information om utbildningsutbud och valmöjligheter, såväl utifrån sina intressen och förutsättningar som i förhållande till arbetsmarknadens behov.

Inom vuxenutbildningen har vägledningen en dubbel funktion, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Vägledning och information är i dessa sammanhang viktiga för att den enskilde ska kunna få den utbildning som hon eller han har behov av eller önskemål om. Det är viktigt att det ingår information om studiestödssystemets uppbyggnad och villkor i vägledningen.

Validering

Skollagen (2010:800):

En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar (20 kap. 42 § skollagen).

Förarbeten:

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 852

Första stycket innebär att huvudmännen för kommunal vuxenutbildning kan erbjuda vuxna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Det finns också en definition av begreppet validering. Valideringen ska genomföras inom ramen för kommunal vuxenutbildning. I detta ligger att den som vill genomgå validering ska vara antagen till utbildning. Validering kan ske inom ramen för en kurs som är inrättad särskilt i syfte att ge tillfälle till validering, dvs. en sådan kurs som enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning är möjlig att inrätta som en orienteringskurs. Kravet på antagning innebär att personen måste vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 2 § skollagen. Av 29 kap. 5 § skollagen följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå validering.

I andra stycket finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

Elevernas lärande och personliga utveckling

Skollagen (2010:800):

Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 3 § skollagen).

Läroplan för vuxenutbildningen, reviderad 2017

Alla som arbetar inom vuxenutbildningen ska

- ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt,
- uppmärksamma de elever som är i behov av stöd, och
- samverka för att göra utbildningen till en god miljö för utveckling och lärande (2 *Övergripande mål och riktlinjer*).

Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektorn ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- utbildningen utformas så att elever som är i behov av stöd får det (2.4 *Rektorns ansvar*).

Stöd i form av extra anpassningar

Skollagen (2010:800):

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5a § skollagen).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Extra anpassningar är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som normalt är möjlig att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Det måste inte fattas något formellt beslut om denna stödinsats.

Bestämmelserna om extra anpassningar gäller för elever i alla skolformer som berörs av de allmänna råden, samt för fritidshemmet (s 11).

Bedömningen av stödbehovet görs utifrån kunskapsmålen och kunskapskraven

Lärare och övrig skolpersonal gör en bedömning av en elevs behov av extra anpassningar eller särskilt stöd med utgångspunkt i hur eleven utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanens andra del eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

- Vid bedömning av elevens behov av extra anpassningar i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare utgår bedömningen från hur eleven utvecklas mot att nå kunskapskraven i respektive kurs (s 11-12).

Tidpunkten för när olika stödinsatser ska sättas in

Om en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar. Om en elev efter en tid med denna stödinsats fortfarande inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås är det viktigt att de extra anpassningarna intensifieras och anpassas ytterligare utifrån elevens behov (s 13).

Förutsättningar för arbetet

Huvudmannen bör

1. regelbundet förvissa sig om att rektorn för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till skollagens bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, samt
2. skapa rutiner för att undersöka att arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd fungerar på skolenheterna och i förekommande fall vidta nödvändiga åtgärder.

Rektorn bör

3. se till att det finns tillräckliga resurser för att tillgodose elevernas behov av extra anpassningar och särskilt stöd samt vid behov omprioritera resurser på skolenheten, samt
4. skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet kring arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd ska bedrivas på skolenheten (s 18).

Uppmärksamma behov av stödinsatser samt arbeta med extra anpassningar

Rektorn bör

1. se till att elevhälsans kompetens tas tillvara i ett tidigt skede i arbetet

med extra anpassningar dels för att identifiera en elevs behov, dels

för att stödja lärare och övrig skolpersonal i arbetet med anpassningar i olika lärmiljöer inom verksamheten,

Lärare och övrig skolpersonal bör

3. uppmärksamma tecken på att en elev kan vara i behov av extra anpassningar, identifiera elevens behov samt skyndsamt påbörja arbetet med anpassningar i olika lärmiljöer inom verksamheten (s 21).

Bilaga 2 Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen och rektorn behöver följa upp och analysera orsaker till studieavbrott i gymnasiala teoretiska kurser med avsikt att vidta åtgärder för att skapa en flexibel och individanpassad utbildning.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att lärarna vid Hermods vid behov får kompetensutveckling inriktad mot vuxnas lärande och hur undervisningen kan individanpassas.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 3: Huvudman och rektor behöver ge förutsättningar för lärare på Hermods att planera och genomföra en undervisning som är anpassad efter elevernas förutsättningar och behov. I det ingår att se till att undervisningen inte i alltför hög grad bygger på självstudier.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 4: Rektorn behöver säkerställa att lärare på Hermods tar del av elevernas individuella studieplaner och att dessa används när lärarna planerar och genomför undervisningen. Detta så att undervisningen anpassas efter elevernas olika förutsättningar och behov.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: